

Helyzetértékelés rosszkedvünk telén

záz évvel ezelőtt Hatvany Lajos fölkereste a nyolcvanéves Gyulai Pált, és arra kérte, mondja el, hogyan áll szerinte a világban Magyarország. Az öreg úr azt válaszolta, hogy *még hatvanhét után is lehetett volna belőlünk valami, ha nincs itt annyi buta ember.*

Nem sokkal később Ady Endre „vitéz kis úr”-nak nevezte Gyulai Pált, és versben is, újságcikkben is megemelte előtte a kalapját. Ady újító volt, a polgári Magyarország előharcosa, népforradalmi gondolatok szítója, a szociáldemokratáknak frigiditását küldő, „forradalmas lelkű” magyar jakobinus. Gyulai Pál konzervatív gondolkodóként vált nevezetessé. A reformnemességgel fölnövekedett értelmiségi az irodalomban Petőfi és Arany s részben Vörösmarty műveinek tudatosítója, meglelt korában szabadelvű közéleti ember, aki holtáig nem engedett a negyvennyolcból. Sok mindenben egymással ellentétes irányban haladt Adyval – mégis egyikük volt magyar szándékukban, a köznépre alapozott nemzeti akaratukban. És egyikük sem volt idegengyűlölő – mindketten a közös Európa részének tudták Magyarországot. Közös ellenségük volt az ősi tunyaság, a patópálok országlása.

Száz év eltelt, s a két világháború, az országdarabolás, az elrabolt, kisajátított vagy letiport forradalmak s egy sokat ígérő, de részint hatalmas koloncokkal megvakított, részint túllihegett rendszerváltozás után megint patópálok kezén van az ország. (Túllihegett rendszerváltozást mondtam, mert a kiegyensúlyozottan fejlődő tőkés országokban jóval több intézmény maradt állami kézben, mint nálunk tizenhét év fejvesztett, gyakran rabló privatizálásai nyomán.)

Ezek a mai patópálok jól álcázzák magukat, és lázas tevékenységnek tüntetik föl a semmittevést. Csak a rombolásban jeleskednek – olyan is a főváros, ránézni is siralom, nála csak a „törékeny falvak” szánni valóbbak. A jelenlegi kormányfő puccsal megbuktatott elődje nem sokkal volt jobb a mostaninál, de egy fokkal őszintébb, az önkéntelen elszólások szintjén legalább: egy ízben elejtette, hogy a rendszerváltás utáni években a *szabad rablás* idejét éltük. Az ügynöki múltú, de nem erkölcsi hivatkozással menesztett, hanem puccsszerűen megbuktatott miniszterelnök a korrupció vádjával illetve saját koalíciós partnereit, ám a sötét üzelmeiket már nem merte kitergetni, mert neki is volt féltlenivalója, hiszen baseball-ütős verőemberek, robbantgató, lövöldöző terroristák és azonosíthatatlan bérnyilkosok tűntek föl a politikai életben és mindenütt, ahol vagyonok cserélnek gazdát. Kíváncsi volnék, hogyan látja most az említett politikus azt, amit bárki lát: hogy a szabad rablás az utóbbi években is javában tart, s elképesztő iramban folytatódik mindaddig, amíg lesz még eladható és tönkre tehető közintézmény, termő-

föld, erdő, mező, természetvédelmi terület, háztelek. Az üzemek és üzletek általában helyesíthető magánosítása után botrányos módon kiárusítják a közegészségügyet, a közoktatást, a vasúti közlekedést, a rendőrséget, a tűzoltóságot, határőrlőink medrét, az ivóvizet és a levegőt. Eladók az uniós pénzek is, vannak hozzá lelkes, nagyhatalmú aktivisták, akik lobbizásukkal „jó helyre” irányítják az uniós eurók százazreit és millióit, és ezért még tapsot is várnak cinkosaiktól – a kormányhatalom ma is gátlástalanul zsarolja pártjának képviselőit a közös pénzek elosztásával. Eladó a kultúra is: a felelősök csak olyan műalkotásokra áldoznak pénzt, amelyek szerzői kívánatosnak tüntetik föl és sürgetik az ország kulturális önfeladásának folyamatát.

Magyarország teljes áruba bocsátását fölbérelt hazudozók a módos Izrael ötletének tüntetik föl, hogy legyen kire haragudnia a félrevezethető hazai sokaságnak az igazi értelmi szerzők, a hazai nyereszkezők helyett. Ha a tisztázatlan hír netán igaz volna is: az ország felvásárlását a vevő nem tudná egymagában nyélbe ütni. Ahhoz eladó is szükségeltetik. Az, aki hatalmi helyzetével visszaélve bármit áruba bocsáthat. Ez pedig kormány szinten dől el. Felső akaratral ébresztgetni lehet azt, amiből már kigyógyult a nép – az antiszemitizmust. Fontos, hogy a magyar állampolgárok féljenek egymástól, mert ez a Rákosi- és a Kádár-korban kialakult hatalmi taktika szerint sok mindenre jó. Ezért kell a nemzetet megosztani, tartósítani a nemzet tagjainak származás szerinti megkülönböztetését. A külföldi hatalmak előtt a neoliberális kormány ezzel a trükkel szerez jó pontokat: őrködik a megsértett emberi jogok fölött. Ezt hívják manipulációnak, netán magas diplomáciának.

A rendszerváltás után a kiábrándító tapasztalatok ellenére is megmutatkozott, hogy milyen hatalmas energiák szunnyadtak kihasználatlanul. Vállalkozó kedvben, tehetségben és sikeres cégek, alkotóközösségek szerveződésében nem volt hiány. A rendszerváltás óta nemcsak a hatalmas adókedvezményekkel és az olcsó magyar munkaerővel ide csábított külföldi tőkének, hanem a hazai kezdeményezésnek is lendületet adott a kibontakozó szabad piacgazdaság. A multik árnyékában, tőlük veszélyeztetve is erősödik a magyar polgárság. Ha a „kis halak” nem tudtak helytállni a versenyben, akkor nagyon hamar fölfalták őket a „nagy halak”. A kapitalizmus cápatörvényeit azok a „szocialista” tőkések – vagy utódaik – érvényesítik legjobban, amelyek hatvan év alatt az egyenlősi nevében irtották tűzzel-vassal a kispart és a falusi magángazdaságokat. A jelenlegi uralkodó „elit” ellenségének tekinti a farmert s a kis- és középvállalkozót.

A szocialista mágnások kormánya mindent egy lapra tett föl, a tőkekoncentrációra. A politikai élet háttérében meghúzódó gazdasági hatalom irányítja az országot. Az új kormánynegyed fölépítésének terve árulkodó példa: nem a magyar nép valóságos szükségletét szolgálja, hanem a nagyvállalkozókét. Szerencsére más tanulsága is van ennek: a tervezett kormánynegyed megvalósítása 2007 végére erősen megkérdőjeleződött, de nem amiatt, amit kormányzóvivői szinten állítanak, hogy a mérnökök túl lassan dolgoznak (ezt senki sem veszi komolyan), hanem mert a kormányzó pártok bukásra állnak, s a rövidesen hatalomra jutó ellenzék reprezentációjához bolondok lennének kacsalábon forgó palotákat építeni. Ha a kormánynegyed terve meghiúsul,

akkor is nyilvánvaló, micsoda felelőtlenség volt fölvetni, amikor mindenki tudja, hogy a mostaninál lényegesen olcsóbb államra van szükség, s a képviselők létszámát is csökkenteni kell. A „multik”, reméljük, most már nem is hajlandók befektetni milliárdjait olyasmibe, ami nem térül meg.

Hihetetlen pazarlás folyik, nemcsak az anyagiakban, hanem a természeti javak terén is. Ezelős iramban irtják, lopják az erdőket, miközben az éghajlati változások miatt soha nem látott erdőtüzek ritkítják az európai viszonylatban amúgy is vészesen csekély hazai erdőállományt. Sosem láttam annyi letarolt erdőt és szeméthyegyet, mint napjainkban. Mintha nem is a klímaváltozásból következő katasztrófa előtt állnánk (nemcsak mi, az egész világ).

Az önpusztítás minden területen megmutatkozik: a népesség rohamos fogyásában, az egészségügy és az oktatás botrányos átszervezésében, a közművelődés elsekélyesedésében s az előtérbe tolt kulturális elit által gerjesztett eszménytelenségben. A szórakoztatóiparban olyan vetélkedőket, monstruózus fesztiválokat és nagy hírveréssel-füsttel és tűzijátékkal járó kampányokat indítottak, amelyek mintegy modellálták a társadalom egészében lejátszódó, mesterséges elitkiválasztást és a deviáns életformát. A nagy hírveréssel járó versenyfutásokból egy-két fő győztesen kerül ki, lakáshoz, gépkocsihoz és egy küszködő ember pénztárcájához mérten mesés összegekhez juthat, ha jól eladható *imidzset* képes felmutatni. A szerencse kiválasztottja megjeleníti a túlfeszített társadalmi egyenlőtlenséget, az emberek közti szakadékot és elidegenedést. A szerencse jelenthet előnyös külsőt, lezser viselkedést, fül- és orrkarikát, rágógumis beszédstílust, és jelenthet még sok mindent, *trendi* viselkedést, jó svádát, divatos szlenget. Jelenti főképpen a fonák rendszerváltozás óta elterjedt szlogent: *jókor voltál jó helyen*. E látszólag ártalmatlan közhely visszaélések, bundázások, lenyúlások és markecolások fedőneve lett.

Máig sem tudjuk, hogy kommunikációs hiba folytán pattant-e ki a hír, vagy szándékosan szivárogtatták ki a mostani kormányfőnek azt a látszólag belső használatra szánt beszédét, amely leleplezte az ország valóságos gazdasági helyzetét, abból a célból, hogy a kormány hivatkozási alapot szerezzen a választási siker kedvéért meghozott jóléti intézkedések visszavonására és a megszorításokra. A túlnyomó részében kormánypárti média ezt *őszinteségbeszédnek* nevezte, az ellenzéki sajtó pedig *hazugságbeszédnek*. Kevesek számára tárult föl a lényeg. Nemcsak arról van szó, hogy a miniszterelnök beismerte állításainak valótlanágát. Önkéntelenül (a kérdés melléköngéit itt-ott éreztetve) beismerte azt is, hogy a választást voltaképpen a gazdasági mutatók meghamisításával nyerte meg, tehát *miniszterelnöksége illegitim*. (Be nem váltott ígéreteiről most nem is beszélek, pedig ezek is megérnének egy misét.) Ennek kiderültével a kormányfőnek csak egyféleképpen lehetett volna levonni a végkövetkeztetését: azonnal lemondani, átadnia helyét egy olyan politikusnak, aki a félrevezető kampánynak nem volt sem részese, sem cinkosa.

A hazudozás, a valóság átszínezése és a cselszövés zavartalanul folyik tovább. Egyre több korrupcióra derül fény, még több marad titokban. Katarzis nélkül zajlik minden a társadalomban. A 2004. december 5-e óta teljesen nyilvánvalóan nemzetellenes miniszterelnök újabban egyre gyakrabban használja a nemzeti fraze-

ológiát, miközben egy szűk csoport korlátlan gazdagodásának rendeli alá minden intézkedését. Igazságosságról beszél a tandíjbeszedéssel kapcsolatban, s közben a nagytőkének ad egyre több kedvezményt. Intézkedései sosem a magafajta és a gazdasági vagy a pénzügyminiszteréhez hasonló mágnásokat sújtják, hanem a legszegényebbeket és a középrétegeket. A kormányfő Széchenyi Istvánnal példálózik, akinek reformtettei szerinte abban merültek ki, hogy áldozatokat követelt a köznemesektől, s ezt a torzképet rávetíti a saját, „reformoknak” nevezett, országromboló intézkedéseire. Arisztokratikus társadalomban élünk, ahol minden kedvezmény a tehetőseké, de ez az arisztokratizmus egészen más, mint amelyet a történelem oly sokszor fölmutatott a felvilágosult abszolutista társadalmak óta. Azokban a hatalom támogatta a tudományt meg a művészetet, iskolákat, óvodákat, egyetemeket, kórházakat, kutatóintézeteket, menhelyeket alapított. A mostani magyar társadalom a középkori rablólovagok társadalmára emlékeztet, vagy a legkomiszabb császárok Rómájára, ahol a fillérekért megvásárolt plebsz alpárián mulatja az időt az arénákban, s a legzüllöttebb patríciusokra voksol.

A kormány politikájában érdekelt multimilliomosok a választási és egyéb kampányokban részt vevő szórakoztatóipari szolgáléleket, a humoros megmondó embereket, a „fékezhetetlen agyvelejű” zszurnalisztákat és a megvásárolt értelmiséget tömik degeszre. Akadnak a társadalomban alvilági figurák is, akiknek teljesen mindegy, hogy a futballstadionokban vagy a politikai arénában randalíroznak, kisa-játítva és lejáratva nemzeti jelképeinket. Ezek a nemzeti zászlót lengetve is a hatalom malmára hajtják a vizet, és rossz hírért keltik az országnak. Szerencsére már egyre többen vannak azok a jogi szakemberek is, akik a törvény előtt elválasztják a provokátoroktól a vétenül perbe fogottakat, a zsoldosok által meghurcoltakat és megnyomorítottakat. A zsoldosok persze ugyanolyan anyagból vannak, mint a randalírozók: nekik is mindegy, kit ütlegetnek, rúgnak, és miért.

A kormányfő által hamisan előcítált Széchenyi István nem *elvett*, hanem *adott* a társadalomnak, méghozzá nem a nemzeti vagyomból és nem választási érdekből, hanem a magáéból, a nép javára, a nemzet fölemelkedésére. Minthogy Széchenyi a magyar arisztokrácia és a hazai történelem élő lelkiismerete volt, érezte, hogy nem csupán nagylelkűen adakozik, hanem adósságot törleszt: voltaképpen *visszaadja* a magyar népnek azt, amit ő és elődei az ispánok által elvettek jobbágyaiktól. Nem csupán erkölcsi, hanem közzgazdasági zseni volt. Tudta, hogy egyenlőtlenség és igazságtalanság nélkül nincs felhalmozás. A haszon jelentős részét a nemzeti vagyon gyarapítására fordította. Ez a férfiú – apja nyomába lépve – sokkal, sokkal több volt, mint tágkeblű adakozó és jó hazafi (v. ö.: „szeretem ezt a kurva országot”). Apja Nemzeti Múzeumot és Könyvtárat alapított, ő Tudományos Akadémiát és Lánchidat épített, beindította a gőzhajózást, alapvető közzgazdaságtani könyveket adott ki, negyvennyolcban arisztokrataként hozzájárult a demokratikus nemzeti hadsereg felállításához. E férfiú etikus és közösséget építő ember volt.

Mostani miniszterelnökünk, aki elvetette a népesedési katasztrófa megállítására 1998 és 2002 között (és utóhatásában) alkalmasnak bizonyult *Széchenyi-tervet*, nem átalotta magát Széchenyihez hasonlítani. Ő nem áldozatot hoz, ő csak követel és

elvesz. Nem a köznemességtől, hanem a legszegényebektől. Az ő lelkiismeretét csöppet sem zavarja, hogy a falusi emberek tömegeit ítéli az örökölnél is provinciálisabb, kiszolgáltatottabb és züllesztőbb léhelyzetre, nyomorúságra. A magyar nemzet roma lakosságának kiáltó szociális problémáit is ennek az ezerszer kiuzsorázott néposztálynak, a mezőgazdaságból élő falusi embereknek a nyakába varrja. A romák általános (nemcsak a Győzikeknek szánt) fölemelése és integrálása helyett hagyja, hogy a romaprobléma terheit főképpen a védtelen, előregedő és elszegényedő gazdák cipeljék. Az ő terményeiket élük fel az éhező, munkanélküli, képzetlen romák, és tovább nő az amúgy is régóta meglévő feszültség a magyar nemzet e két csoportja között, márpedig a romáink is *magyarok*. Szerveződnek gárdák, rossz emlékeket ébresztve minden jóérezsű magyar emberben? – Hát ezért szerveződnek. Idejekorán való kijózanításukra egyetlen grammnyi tekintélye, semmiféle hitelessége nincs a kormánynak; ezt a munkát köztársasági elnökünk volt kénytelen magára vállalni erélyes kiállásával. Pedig romáink szociális problémáinak megoldása a magyar jövő kulcskérdései közé tartozik. Nemcsak arra van szükség, hogy a romák integrálódjanak a társadalomba, elsajátítván a tulajdonjog tiszteletét, hanem arra is, hogy mi is átvegyünk egyet s más a roma társadalom erkölcsi szokásaiból. A családi összetartást, a gyermekvállalást például. Nemcsak velük teszünk jót, hanem magunknak is, amikor nyitott szívvel közeledünk hozzájuk. Az ideológiamentes polgárőrsegek mutatták meg a kiutat – vannak jó példák. A nemzeti tulajdon elleni nagy bűnöket különben elegáns úriemberek követik el.

2002 után meredek lejtőre került az ország, pedig az előző négyéves ciklusban (egy csomó balfogás ellenére is) már érzékelhető volt a nemzetgazdaságban a javulás. A baj elsősorban gazdasági természetű, de nem igaz, hogy a morális hanyatlás elhanyagolható. A kormányfői hazugságok közösségromboló hatása fölmérhetetlen. A miniszterelnök az ország első embere, személye emberi értékeket kell, hogy megjelenítsen. Példakép tehát. Ha ennek ellenére erénynek – vagy akár szükséges és elkerülhetetlen rossznak – tünteti föl a hazudozását, akkor ezzel millióknak ad mindenféle gázsághoz követendő példát és fölmentést. Ha a kormányfő hazudott, és ezzel „jót cselekedett”, akkor miért ne tehetné ezt az olajszőkító, a pénzmosó, a leosztott uniós pénzeket sikkasztó megyei párthivatalnok, a lejárt szavatosságú élelmiszerek tonnáit piacra dobó kereskedő, a nyilvános terror tényeit letagadó rendőrfőnök, a szószegő üzlettárs, az adóssághalmozó ingenyelő – nem folytatom, közéletünk visszásságait sorolhatnám napestig.

Magyarország népe csak a jó példát nyújtó, értékes emberekben bízhat. Politikai kalandorok által ki nem sajátítható művészekben, írókban, hiteles értelmiségiekben, természetvédőkben, sportolókban, vállalkozókban. Az idősebbek velem együtt tanúi lehettek már egy – sajnos csak rövid ideig kormányhatalmon lévő – politikus létezésének is, akit az egész nép a szívébe fogadott, akiben mindenki megbízott, és aki legutolsó döntésével szabadságunk mártírjaként írta be nevét a történelembe. Ez az ember Nagy Imre volt. Sokan csak '56-os kiállítására és későbbi mártírhalálára emlékeznek, pedig már a forradalom előtt, 1953-as miniszterelnöksége idején, leváltásáig és házi őrizetben tartásáig olyan köztiszteletnek és

megbecsülésnek örvendett, mint senki az országban Kossuth Lajos kormányzása óta. Első, felejthetetlen politikai tette az volt, hogy 1953-ban eltörölte Rákosiék aljas törvényeit, és letiltotta a törvénytelenégeket.

Nemrég egy fiatal történész – aki vagy kisgyermek volt '56-ban, vagy még nem is élt akkor – olyasféleképpen nyilatkozott a politikusról, hogy *állítólag* már az októberi napok előtt népszerű volt. Hadd tanúskodjam! 1956 kora őszen, amikor a bolsevista gyeplő szorítása annyit már enyhült, hogy kimehetett az emberek közé, többször láttam őt a belvárosban, a Duna-korzón vagy a Kossuth Lajos utcán, hatalmas termetű smasszerektől (és nem testőröktől) kísérvé sétálni. A nagy forgalmú utcákon mindenütt önkéntelenül sorfalat álltak Nagy Imrének, és megtapsolták, a merészebbek meg is éljeneztek. Nem úgy, mint az ütemes taps protokollját rendszeresítő Rákosit, hatalmának teljében, nem félelemből és vakfegyelemből, hanem reményből és *bizalomból*, abból, ami ma általános hiánycikk, és ami nincs meg az emberekben a kormányfő iránt. A bizalom kellett ahhoz, hogy 1956 október 23-án és 24-én a tüntetők óriási tömege zúgja: *Nagy Imrét a kormányba!* Úgy lett, a szovjetek túlereje miatt csak tizenegy napra.

Ezt az emlékeket nem adnám semmiért. Akkor sem, ha most már magánügyem. Rögeszme. Majd kigyógyulok belőle? Soha. (Rög esz meg, mondta Utassy.) Tudom, a realitások. Tudom, nem mártírokra van szüksége Magyarországnak. De nem is poénokkal villogó, ellenfelét leugató, macsós dumájú, híveitől pártfegyelmet követelő pozőrre. Annak a cvikkeres, valahogy író vagy tanár arcú, komoly embernek az emlékére szükségünk van, amint lépeget szürke kalapjában, hátratett kézzel a Kossuth Lajos utcán, úgy, mintha Kossuth Lajos lépegetne tölvas kalapjában, hátratett kézzel a Nagy Imre utcán. Legyen a népnek szíve szerint választott vezetője, akiben megbízik. Nem kell őt vállra venni, csak vállalni a ránk váró terheket, például a ránk szakadt, szörnyen felhalmozódott államadósság törlesztését. Merjen kimondani olyasmit, amit Churchill mondott az angoloknak a világháborús végveszélyben – csak vért ígérhetek, és könnyeket. Ő majd időszűrítve mondja ugyanazt: vért soha többé, még könnyet is keveset, de szabadságot, kemény munkát és egy ideig sok lemondást azt igen. A szlovénoknak, németeknek, franciáknak megadatott a kormányfőbe helyezett bizalom, mert megadatott nekik az az ember, aki méltó rá. Adassék meg végre nekünk is. Még ezek után a rothasztó évek után is lehet belőlünk valami.

*Februári számunk közönség előtti bemutatója 2008. február 15-én,
pénteken 18 órakor lesz.*

Helyszín: TF Aula, Bp., Alkotás u. 44.

Bevezetőt CSOÓRI SÁNDOR mond.

*Közreműködnek BOGÁR LÁSZLÓ, CSATH MAGDOLNA, PAPP ENDRE
és TŐKÉCZKI LÁSZLÓ.*